

Poznań, dnia 20.05.2019 r.

prof. zw. dr hab. Aldona Kamela-Sowińska
Katedra Rachunkowości
Wydział Zarządzania
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Al. Niepodległości 10
61 875 Poznań

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Joanny Małgorzaty Góralskiej
pt. „ORGANIZACJA OUTSOURCINGU RACHUNKOWOŚCI MAŁYCH I ŚREDNICH
PRZEDSIĘBIORSTW”, przygotowanej
na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego
Promotor pracy: prof. zw. dr hab. Waldemar Gos**

Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska mgr Joanny Małgorzaty Góralskiej pt. „Organizacja outsourcingu rachunkowości małych i średnich przedsiębiorstw”. Promotorem rozprawy jest prof. zw. dr hab. Waldemar Gos.

Podstawą formalną recenzji jest pismo z dnia 10 kwietnia 2019 r. Prodziekana Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego, prof. nadzw. US Jacka Batóga w sprawie powierzenia mi oceny rozprawy doktorskiej mgr Joanny Małgorzaty Góralskiej.

Recenzja ma na celu ustalenie czy rozprawa spełnia wymogi określone prawem.

Recenzję przedstawionej pracy przygotowano z uwzględnieniem następujących elementów:

1. uzasadnienie wyboru tematu rozprawy,
2. ocena hipotez i celów rozprawy,
3. ocena struktury rozprawy i zawartości poszczególnych rozdziałów, w tym ocena metody badawczej,
4. ocena formalnej strony pracy.

Na podstawie oceny według w/w kryteriów przedstawiona została ostateczna ocena rozprawy.

1. Uzasadnienie wyboru tematu

Dostosowanie współczesnych organizacji do globalnej, skomplikowanej złożoności i szybkości zmian otoczenia, wymaga od przedsiębiorstw ciągłego i szybkiego dostosowywania systemów zarządzania i modeli biznesowych. Obejmuje to także zagadnienia prowadzenia rachunkowości i decyzji związanych z powierzeniem tego odpowiedzialnego zadania na zewnątrz przedsiębiorstwa.

Z punktu widzenia ocenianej rozprawy, należy podkreślić, że temat w niej podjęty należy do tematów aktualnych, trudnych i odważnych. Ma też duże znaczenie z punktu widzenia potrzeb życia gospodarczego. Zasoby istniejącej wiedzy w dziedzinie, o której traktuje rozprawa, są jednak niewystarczające w stosunku do rangi i złożoności tematu. Brak rozpraw teoretycznych w obszarze powierzania usług księgowych na zewnątrz jednostki jest wyraźnie widoczny w literaturze polskiej. Literatura obcojęzyczna także nie wytrzymuje konkurencji z opracowaniami dydaktyczno-praktycznymi. Dodatkowym argumentem przemawiającym za pozytywną oceną wyboru tematu są zaprezentowane w marcu 2019 roku badania wykonane na zlecenie Ministerstwa Finansów „Raport z ogólnopolskiego badania ankietowego dotyczącego oceny efektów przeprowadzonej w 2014 r. deregulacji usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych”, który potwierdza badania Doktorantki.

Generalnie rozprawa lokuje się w obszarze badań nad przeszłością rachunkowości, w tym jej organizacji.

Nowoczesna rachunkowość musi być jakościowo lepsza od tradycyjnej, choć ustalenie kryterium oceny tego zjawiska nie jest proste. Szczególnie należy podkreślić znaczenie praktyki. Następuje daleko idąca intelektualizacja zawodu księgowego i biegłego rewidenta, która polega na tym, że praktycy i dydaktycy rachunkowości muszą posługiwać się interdyscyplinarną wiedzą o przedsiębiorstwie, a więc znajomością makro- i mikroekonomii, kodeksu spółek handlowych, kodeksu cywilnego i administracyjnego, prawa podatkowego i pochodnymi tego prawa, znajomością systemów informacyjnych i informatycznych oraz

rozległą wiedzą z rachunkowości, w tym z rachunkowości zarządczej i rachunku kosztów.

Wybór tematu rozprawy doktorskiej mgr Joanny Małgorzaty Góralskiej uznają za uzasadniony w równym stopniu potrzebami nauki jak i potrzebami praktyki.

2. Ocena celu i tez rozprawy

Można powiedzieć, że sformułowanie problemu naukowego, jako punktu wyjścia badania naukowego, nie jest łatwe i w dużym stopniu decyduje o sensie badania oraz o jego możliwościach realizacyjnych.

Celem nadrzędnym mgr J. M. Góralskiej wymienionym w rozprawie (str. 5) *jest opracowanie scenariuszy funkcjonowania outsourcingu rachunkowości małych i średnich przedsiębiorstw, dla realizacji, którego sformułowano 9 cele pomocniczych* (str. 7). **Główną hipotezę** badawczą rozprawy sformułowano w następujący sposób: *istnieje możliwość opracowania modeli outsourcingu rachunkowości dla małych i średnich przedsiębiorstw, które zaspokoją oczekiwania zleceniodawcy i zleceniobiorcy*. W pracy zostały przyjęte także hipotezy pomocnicze.

Rozprawa doktorska J.M. Góralskiej i załączony wykaz bibliografii obejmuje zarówno pozycje z dyscypliny nauk o zarządzaniu, ekonomii jak i z dyscypliny finanse. W sytuacji gdy temat jest interdyscyplinarny, a w tytule użyty jest termin „organizacja” , rolą i zadaniem Doktorantki było jednoznaczne, precyzyjne uzasadnienie, dlaczego lokuje rozprawę w dyscyplinie finanse. W czasie obrony doktorskiej proszę o odpowiedź na pytanie **co przesądziło, że uznała Pani, że rozprawa lokuje się w dyscyplinie finanse, ponieważ o taki stopień naukowy - doktora w naukach finanse - Pani występuje**. Rozprawa doktorska jest bowiem dowodem na wiedzę Doktorantki w aplikowanej dyscyplinie.

3. Ocena struktury rozprawy i zawartości poszczególnych rozdziałów, w tym ocena metody badawczej

Rozprawa składa się z 5 rozdziałów i w takiej kolejności jak następują po sobie rozdziały będą czyniła uwagi i zadawała pytania.

Rozdział 1

„CHARAKTERYSTYKA OUTSOURCINGU RACHUNKOWOŚCI” realizuje cel pierwszy rozprawy, polegający na rozpoznaniu stanu wiedzy na temat outsourcingu w ujęciu naukowym i praktyki gospodarczej. Doktorantka dokonała analizy i oceny stanu badań naukowych i rozwiązań zaprezentowanych w literaturze przedmiotu na ten temat. Moja ocena tego rozdziału jest pozytywna. Autorka dokonała przeglądu literatury w przedmiocie badań i choć w trakcie nie wyrażała komentarzy i opinii, nie podejmowała polemiki z autorami, których cytowała, to rozdział I daje duże pole do naukowych dociekań kolejnym badaczom, którzy będą zajmować się procesem organizacji rachunkowości, zlecaniem jej prowadzenia na zewnątrz jednostki gospodarującej.

Rozdział 2

„DETERMINANTY WYBORU OUTSOURCINGU RACHUNKOWOŚCI”. To dobry rozdział i dowód opanowania literatury przedmiotu rozprawy. Treść tego rozdziału jest logiczna spójna i stanowi wstęp do kolejnych części rozprawy.

Korzystając z przywilejów recenzenta pozwalam sobie nie zgodzić się z Doktorantką co do stwierdzenia str. 55 „Z tych wszystkich wymienionych kryteriów jednostka gospodarcza praktycznie wcale nie powinna brać pod uwagę kryterium najniższej ceny. W przypadku, gdy przedsiębiorstwo kieruje się wyborem najniższej oferty znacznie wzrasta ryzyko wyboru niekompetentnego partnera. Należy wziąć pod uwagę, że gdy biuro rachunkowe zbyt nisko wyceni swoje usługi, może nie być skłonne do ponoszenia kosztów związanych przykładowo z cyklicznym szkoleniem dla swoich pracowników z zakresu zmieniających się przepisów podatkowych”.

W warunkach gospodarki rynkowej cena jest jednym z czynników podejmowania decyzji. Nie można zatem kategorycznie stwierdzić, że jednostka praktycznie wcale nie powinna brać pod uwagę kryterium najniższej ceny. Niższa cena może, ale nie musi, się wiązać z obniżeniem jakości usługi. Może to być to cena wejścia na rynek lokalny lub krajowy, może być wynikiem dywersyfikacji działalności, szukaniem przewagi konkurencyjnej, może być także wynikiem działań politycznych np. uzyskiwania dostępu do informacji o rynku i klientach. Badania naukowe tym różnią się od raportów wykonywanych na zlecenie organów publicznych czy samorządowych, że muszą brać pod uwagę większą, rozleglejszą

perspektywę oceny badanego zjawiska, niż ta prezentowana w odpowiedziach na pytania badającego. **W czasie obrony doktorskiej proszę podjąć próbę obrony swojego stanowiska.**

Rozdział 3

„NARZĘDZIA WSPOMAGAJĄCE OUTSOURCING RACHUNKOWOŚCI”

Ten rozdział ma charakter ogólny, literaturowy. Cała rozprawa nic by nie straciła, poza objętością, gdyby tego rozdziału nie było. Skoro jednak Doktorantka zdecydowała się na jego umieszczenie, to należało we wstępie do tego rozdziału napisać jaką rolę pełni w całej rozprawie, lub jakiemu celowi szczegółowemu jest poświęcony. Cel szczegółowy 7 brzmi *„przedstawienie nowoczesnych narzędzi wspomagających obieg dokumentów i informacji w obszarze rachunkowości”* a temat rozdziału ujęto ogólnie jako narzędzia wspomagające outsourcing w rachunkowości. W rozdziale tym brakuje choćby wymienienia narzędzi wspomagających outsourcing w rachunkowości. Rozdział zaczyna się od prezentacji chmury obliczeniowej. W czasie obrony proszę o odpowiedź **jakie narzędzia ogólnie uznaje Doktorantka za wspomagające outsourcing w rachunkowości – taki jest tytuł rozdziału - i które z nich uznaje za nowoczesne – taka jest teza 7.**

Rozdział 4

„OTSOURCING RACHUNKOWOŚCI W ŚWIETLE PRZEPROWADZONYCH BADAŃ”.

Rozdział 4 oceniam wysoko, jego zawartość świadczy o wiedzy Autorki w zakresie metodyki badań, którymi to badaniami według Autorki dysertacji w badanym przypadku są badania ankietowe. Rozdział ten dowodzi także osadzenia Doktorantki w praktyce. Zatem do metodyki badania empirycznego w postaci wywiadu kwestionariuszowego nie mam uwag.

Rozdział 5

„SCENARIUSZE FUNKCJONOWANIA OUTSOURCINGU RACHUNKOWOŚCI DLA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW ” traktuje jako logiczny element rozprawy prowadzący do realizacji celu rozprawy, którym *jest opracowanie scenariuszy funkcjonowania outsourcingu rachunkowości małych i średnich przedsiębiorstw*. I tu mam problem z terminem „scenariusz”. Według Słownika Języka Polskiego scenariusz to :

1. tekst stanowiący podstawę filmu, przedstawienia lub audycji - ten termin odrzucam,
2. szczegółowo przygotowany program jakiejś imprezy lub jakiegoś spotkania, też do rozprawy nie pasuje,
3. zaplanowany lub przewidywany rozwój wydarzeń, z trudem mogę przyjąć użycie tego terminu w rozprawie doktorskiej.

Słownik wyrazów bliskoznacznych do wyrazów bliskoznacznych terminowi scenariusz zalicza słowa: agenda; harmonogram, plan. Co to model nie ośmielałam się napisać, bo w świecie nauki wszyscy to wiedzą.

Doktorantka chyba intuicyjnie wyczula, że scenariusz to termin „dziennikarski” i w całości teście rozdziału 5 nie stosuje terminu scenariusz tylko termin model.

Badania zaprezentowane w rozdziale 5 są przeprowadzone poprawnie, są wnikliwe, wielokryterialne, ankiety dla ich pozyskania zawierają wiele pytań i mogą stanowić podstawę wnioskowania naukowego. Do badań nie mam zastrzeżeń.

Niestety mam zastrzeżenia nie tyle do wyników badań, co do ich prezentacji. W czasie obrony, najlepiej już w trakcie prezentacji autoreferatu, proszę **precyzyjnie wyjaśnić, gdzie się kończy model, o którym mowa w podrozdziale**. *Na rynku polskim można spotkać dwa podstawowe modele organizacji współpracy w outsourcingu rachunkowości małych i średnich przedsiębiorstw, a mianowicie: tradycyjne biuro rachunkowe oraz coraz bardziej popularne internetowe biura rachunkowe (IBR), a gdzie się zaczyna prezentacja opracowanych scenariuszy jako realizacji celu rozprawy.*

Nie wiem, czy zamiarem Doktorantki było świadome stosowanie zamiennie terminów scenariusz, model, wariant (str. 188,193), forma współpracy, metody współpracy (str.203). Brak precyzji terminologicznej to mój podstawowy zarzut do recenzowanej

rozprawy. Praca, w wersji prezentacyjnej, wiele by zyskała, gdyby Doktorantka przygotowała słowniczek terminów używanych w rozprawie.

Wierzę, że moje uwagi co do konieczności poprawy precyzji prezentacji wywodu naukowego zaowocują w przyszłej pracy naukowej Doktorantki.

4 . Kształt i układ rozprawy

Kształt rozprawy, czyli jej układ wyrażający się w podziale całości jej treści na rozdziały, a w ich ramach na podrozdziały, można uznać za trafny. Jest on bowiem zgodny z zamierzeniami poznawczymi i projektowymi ocenianej rozprawy. Konstrukcja rozprawy jest poprawna. Praca jest logiczna, kompletna, wewnątrznie niesprzeczna. Kolejność rozdziałów zachowuje logikę prowadzonego wywodu. Pod względem redakcyjnym recenzowana rozprawa przygotowana została należycie.

5. Wniosek końcowy

O mojej ostatecznej i pozytywnej ocenie zdecydowały poniższe elementy:

- wybór i aktualność tematu, a szczególnie podjęcie próby ujęcia naukowego zagadnienia praktycznego, jakim staje się przekazywanie zadań z zakresu rachunkowości na podmiot zewnętrzny i wszelkie z tego tytułu wynikające konsekwencje,
- dobra znajomość literatury przedmiotu,
- umiejętność naukowej analizy rozwiązań literaturowych i ich wykorzystanie na potrzeby praktyki.

W mojej ocenie przedłożona przez mgr Joannę Małgorzatę Góralską rozprawa doktorska wyczerpuje znamiona rozprawy doktorskiej wymagane prawem i stawiam wniosek o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Prof. zw. dr hab. Aldona Kamela-Sowińska

Poznań, maj 2019